

Váltó-sáv Alapítvány

Levelezési cím: 1085 Bp., Pál u. 2.

Székhely: 1082 Üllői út 42. 4. 1.

Tel.: (061)-352-6755

Fax: 782-1995

web: www.valtosav.hu

e-mail: alapitvany@valtosav.hu

szakmai vezető: Mészáros Mercedes

0670-501-3291



**A sajtófigyelés összegzése a 2010. 06. 01. – 2010. 11. 30-ai
(6 hónap) időszakra vonatkozóan**

Készítette: Csáki Anikó

A projekt keretén belül folytattuk a már korábban is végzett sajtó- és médiafigyelést, melynek célja ugyanúgy, mint korábban a sajtóban fellelhető, a célcsoportot érintő diszkriminációs esetek gyűjtése és vizsgálata.

A sajtófigyelést a következő lapokon és internetes oldalakon végeztük: Népszabadság, Magyar Nemzet, Magyar Hírlap, HVG, Magyar Narancs, Blikk, Bors, www.hirstart.hu, www.index.hu, www.origo.hu, a szavak, melyekre rákerestünk: börtön, fogvatartott, elítélt, büntetés-végrehajtás, szabadult, diszkrimináció, rab.

Összességében elmondhatjuk, hogy ebben az időszakban kevesebb, a témát érintő releváns cikket találtunk, mint korábban, ugyanilyen hosszúságú idő alatt. Ebben a félévben mindössze közel 60 cikkre bukkantunk, melyeket összefoglalónkban feldolgozunk, bemutatunk.

1. A büntetés-végrehajtás intézeteiben: a magyar börtönviszonyok

Csakúgy, mint a korábbi időszakokban, ebben a félévben is a cikkek jelentős része, majdnem fele a magyar büntetés-végrehajtási intézetekbe nyújt betekintést, és számol be az ott uralkodó körülményekről, viszonyokról. Miután az intézetekben a korábbi években jellemző túlszűfolttság továbbra sem csökkent, ezért arról ebben az időszakban is több cikkben olvashattunk. Most is megismerhetjük az ombudsmani látogatások tapasztalatait, melyek gyakran pozitív eredményekről is beszámolnak. Bár összefoglalónk elsősorban a diszkriminációs eseteket kívánja ismertetni, ennek ellenére fontosnak tartjuk, hogy ne csak a negatív, hanem a pozitív tapasztalatok is megjelenjenek összefoglalónkban.

1.1. Túlszűfolttság

A magyarországi börtönök **túlszűfoltságának további enyhítését szorgalmazza az Európa Tanács (ET) kínzás elleni bizottsága**, amely kedden tette közzé jelentését tavaly tavaszi magyarországi vizsgálódásának megállapításairól.

Az Európa Tanács bizottsága azt javasolja, hogy Magyarország igyekezzon büntetéspolitikai változtatásokat végrehajtani, **próbáljanak kevesebb embert rács mögé juttatni**. A büntető eljárás alá vont személyek esetében az ítélelhozatal előtt nagyobb hangsúlyt lehetne helyezni azokra az intézkedésekre, amelyek nem teszik szükségessé az előzetes letartóztatásban tartást, az ítélelhozatalnál pedig a szabadságvesztés helyett törekedni lehetne **a társadalomba való visszailleszkedést célzó intézkedésekre** - vélekedett a strasbourgi testület.

(2010. 06. 08. Hirstart)

Enyhíteni kellene a börtönök zsúfoltságán, figyelmeztette Magyarországot az Európa Tanács. És tény, a büntetés-végrehajtási intézetek hivatalosan 12300 főt tudnának befogadni, azonban körülbelül 16400 embert szuszakoltak be a rács mögé, így **a kihasználtság 133 százalékos.** A statisztika erőteljes javulást mutat, ugyanis a 2000-es évek elején 160 százalékon üzemeltek a büntetés-végrehajtási intézmények – az áldatlan állapotokon a 2008-ban átadott, 16 milliárd forintért felhúzott, összesen 1500 rabot befogadni képes tiszalöki és szombathelyi börtön enyhített.

A zsúfoltságot egyébként a büntetés-végrehajtási intézetek rendszeren belül is próbálják enyhíteni, már csak azért is, mert a 133 százalék egy átlag, a telítettség földrajzi megoszlása egyenlőtlen. Az előzetesen letartóztatottak létszáma dinamikus emelkedik az északi és észak-keleti országrész megyei jellegű (előzetes) büntetés-végrehajtási intézetekben, illetve Budapesten. Így 2008 októberétől a zsúfoltabb intézetekből, az illetékes büntetés-végrehajtási, bírósági, ügyészségi vezető engedélyével/hozzájárulásával legalább hetente átcsoportosítják a rabokat a kevésbé telített börtönökbe.

(2010. 10. 19. Hírtart)

A börtönök túlzásfóltsága nem új keletű probléma: **a CPT évek óta bírálja a magyar börtönviszonyokat.** Tavaly azt kifogásolták, hogy a Borsod megyei büntetés-végrehajtási intézetben négy embert helyeztek el egy nyolc négyzetméteres zárkában, 10-14 személyt pedig 25 négyzetméteren. Egy főre tehát legfeljebb két és fél négyzetméter jutott, de a berendezési tárgyak által elfoglalt területet nem lehet figyelembe venni, így a tényleges szabad tér ennek csak töredéke. A CPT ezzel szemben négy négyzetmétert ajánlott az idén júniusban közzétett jelentésében.

A börtönök kihasználtsága jelenleg 140 százalék körüli. A helyzet azonban a kilátásba helyezett szigorúbb büntetések, illetve az elzárással sújtható szabálysértések körének kiterjesztése miatt csak romlani fog – véli Kádár András Kristóf. Miután új fegyintézetekre most valószínűleg nem jut pénz, tényleg csak az lesz a megoldás, amire a Fidesz frakcióvezetője korábban utalt: a rabok kicsit összehúzzák magukat.

Az elhelyezési körülmények romlása a jogvédő szerint nem csak emberi jogi kérdés, ha ugyanis többen ülnek, nagyobb lesz a zsúfoltság, az pedig elítéltek, illetve fogvatartottak és örök közötti **konfliktusokat okoz** majd. A személyzet így nehezebben tarthatja fenn a rendet, s a büntetés-végrehajtás még kevésbé tud eleget tenni egy fontos feladatának: az elítéltek nevelésének, reszocializációjának. És ez senkinek nem jó.

Jogászok sora figyelmeztetett, hogy **a büntetőpolitika szigorítása** – a három csapás, a büntetési tételek középmértékének kötelező alkalmazása vagy a szabálysértők elzárása – **nem vezet sehová.** Kádár András Kristóf is úgy véli, érdemes lenne átgondolni, hogy a szabadságelvonás helyett nem lenne-e célszerű más büntetési nemeket alkalmazni. Szerinte aggasztóan magas az előzetes letartóztatásban levők száma is: ők teszik ki a 14-15 ezres börtönnépesség legalább negyedét, ráadásul az elhúzódo eljárások miatt akár egy-két évet is rács mögött töltenek. Ezért a bizottság több, nyilvánvalóan szükségtelenül fogva tartott ügyében a strasbourgi bírósághoz fordult.

(2010. 11. 15. Népszabadság)

A problémára a kormány a következőképpen reagált:

A büntetés-végrehajtásban tapasztalható **túlszűfoltsgát a kormány** nem a fogvatartotti létszám csökkentésével enyhíti, hanem **a jogszabályok megváltoztatásával kozmetikázza**.

A Magyar Helsinki Bizottság közleménye szerint módosult ugyanis a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló rendelet, amely előírja az egy fogvatartottra jutó terület minimumát. **Mostantól „lehetőség szerint” kell csak biztosítani** az eddig kötelező minimális mozgásteret. A büntetés-végrehajtási intézetek túlszűfoltak, a telítettség jelenleg közel 140 százalékos, és a szigorodó büntetőpolitika, valamint a kis értékű lopások esetén alkalmazható elzárások miatt ennek is a további jelentős növekedése várható. A Helsinki Bizottság tapasztalatai szerint a büntetés-végrehajtási intézetek eddig sem tartották be a törvény előírásait, nem ritkán a másfél négyzetméter sem éri el az egy főre jutó mozgástér, holott férfiaknál 3, fiatakorúaknál és nőknél pedig 3,5 négyzetméter kellene biztosítani. Azzal, hogy a kormány lazít a jogszabályi előírásokon, nem oldja meg a problémát, viszont szembe megy a nemzetközi elvárásokkal. **Az emberhez méltó elhelyezési körülmények követelményét nem írhatja felül a "kreatív" jogalkotás.** Az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata nem fog változni attól, hogy itthon – formálisan – jogszerűvé válik akár fél négyzetméteren is embereket fogva tartani, és a magyar börtönök tényleges zsúfoltsága nem lesz elviselhetőbb attól, hogy a kormány megpróbálja jogszerűvé tenni ezt az állapotot.

(2010. 11. 12. HVG)

A Helsinki Bizottság aggályosnak tartja ugyanakkor, hogy az állam a polgáraival szembeni kötelezettségeit a mostani jogszabály-módosítással relativizálja, mintegy kibúvót teremtve a maga számára. Ennek üzenete pedig az, hogy amikor az objektív körülmények a jogkövető magatartást nem teszik lehetővé, bárki felülírhatja a hatályos szabályokat. Kérdéses, mit szólna az adóhatóság, ha valaki ilyen logikára alapozva késlekedne a közterhek megfizetésével.

(2010. 11. 15. Népszabadság)

1.2. Az Ombudsmani látogatások tapasztalatai

Az MTI-hez eljuttatott közleményében kiemelte, hogy a váci létesítmény az országhoz hasonlóan 140 százalékos telítettségű. Az intézmény vezetői mégis átgondolt, következetes munkával igyekeznek biztosítani a fogvatartottak megfelelő elhelyezését, ellátását, munkáltatását, valamint a büntetés céljával nem ellentétes jogaik gyakorlását.

Az ombudsman szerint azonban sérti a jogállamiság elvét és a jogbiztonság követelményét, valamint akár az elítélt tulajdonhoz való jogát is az intézetnek az az előírása, hogy a hozzátartozónak meg kell határoznia, mire költetheti az elítélt a neki küldött pénzt. Az ügyvédi beszélő helyiség pedig nem tesz eleget annak a követelménynek, hogy a védő ellenőrzés nélkül beszélhessen az ügyfelével, mivel egyszerre több ügyvéd is találkozik a megbízójával egy olyan szobában, amelyben nincsenek elválasztó falak.

(2010. 07. 21. HVG)

Megfelelően érvényesül a fogva tartás törvényes végrehajtásához szükséges rend a Váci Fegyház és Börtönben, kiemelten kezelik az elítéltek foglalkoztatását - állapította meg vizsgálatában az állampolgári jogok országgyűlési biztosa. Szabó Máté ugyanakkor több hiányosságra is felhívta a figyelmet.

Bár rendelkezésre állnak a neveléshez és oktatáshoz szükséges feltételek, és az elítéltek számához képest elegendő nevelő dolgozik az intézményben, **több pszichológust kellene alkalmazni** - mutatott rá az ombudsman.

Szabó Máté megfelelőnek ítélte a zárkák felszereltségét, az azokban található zárható mellékhelyiségeket és a körletek folyosóin lévő fürdőket. Ugyanakkor észrevételezte, hogy az egészségügyi részleg betegszobájában nincsen a mozgáskorlátozott fogvatartottak számára is alkalmas akadálymentes fürdőhelyiség. Az országgyűlési biztos kedvezően értékelte, hogy az elítéltek és az intézet dolgozói ugyanazt az ételt kapják, illetve hogy van lehetőség családi beszélőkre, ünnepnapokon pedig a fogvatartottak látogatókat fogadhatnak.

(2010. 06. 01. Hírtart)

Most azonban Szabó Máté azt mondja: gatyába rázták a BV-intézmények magukat. Sokat javult a helyzet például a pálhalmi és a baracska börtönben is, sok mindent kijavított a büntetés-végrehajtás, van tehát készség arra, hogy a kritikának, illetve a felvetéseknek megfeleljenek, jobbak a körülmények, a zárkák mérete nőtt. Mindez ugyanakkor építkezéssel jár, és a rabok sajnos az építkezés alatt is ott laknak, ami problémákat vet föl - teszi hozzá.

(2010. 08. 24. Hírtart)

Az ombudsman szerint a baracska börtön vezetése az elmúlt években a szűkre szabott költségvetés ellenére javítani tudta mind a fogvatartottak, mind a személyi állomány körülményeit, komfortérzetét, Szabó Máté ugyanakkor további intézkedéseket tart szükségesnek.

Szabó Máté szerint a zárkák mérete, felszereltsége, a zárkákban lévő zárható WC, a közös fürdők megfelelnek az elvárásoknak és garantálják a büntetésüket töltő emberek egészséges környezethez való jogát és emberi méltóságát. Megfelelőnek találta a munkáltatás, a tanulás, a sport, a vallásgyakorlás és általában a szabadidő hasznos eltöltésének feltételeit is.

Hangsúlyozta, hogy az intézményben szakoktatás is indult és egyre több fogvatartott tanul. Az ombudsman úgy vélte, kellő figyelmet fordítanak a fogvatartottak egészségügyi ellátására. Elismerően nyilatkozott arról is, hogy az intézményben lehetővé tették a karácsonyi családi látogatók fogadását és az elítéltek írásban nyilatkozhatnak az ételek minőségéről. Megállapította, hogy a fogvatartottak számához képest elegendő felügyelő és nevelő dolgozik az intézetben, de több pszichológusra lenne szükség és elkerülhetetlen az üres szakorvosi státuszok betöltése, valamint a fogorvos rendelési idejének növelése.

Problémaként Szabó Máté azt is hangsúlyozta, hogy az ügyvédi beszélőhelyiségek fala nem szigetel kellőképpen, így nem teljesül az az elvárás, hogy a védő ellenőrzés nélkül beszélhessen az ügyfelével. "Ez szemben áll a jogállamiság elvével és a jogbiztonság követelményével, sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot is" - fogalmazott.

Kifogásolta továbbá, hogy a fogvatartottak a zárkában kénytelenek szárítani a mosott ruhájukat, mert jogszabály híján nincs lehetőség szárítóhelyiség kialakítására. A fogvatartottak létszámához viszonyítva pedig nem elegendő az egyetlen csomagvizsgáló berendezés az intézetben, és a beléptető rendszer korszerűsítése is várat magára, ami biztonsági problémákhoz is vezethet - tette hozzá Szabó Máté.

(2010. 10. 20. Index)

1.3. Esetek

A következőkben néhány olyan, az emberi méltóságot sértő ügyet/ esetet ismertetnénk, melyek a vizsgált időszakban a média érdeklődését is kiváltották.

Megbilincselve, a fémpadlóra fektetve szállítottak egy mozgássérült rabot - Szabó Máté ombudsman szerint az emberi méltóság és a fogyatékkal élők jogai sérültek.

A mozgássérült panaszos azzal fordult az állampolgári jogok országgyűlési biztosához, hogy egy olyan rabszállító járművel fuvarozták, amelyben nem volt biztonsági öv, így - mivel a keze meg volt bilincselve - nem tudott kapaszkodni. Tiltakozásként passzív ellenállást tanúsított, levette az ingét és nem hajtotta a kerekesszékét. Állítása szerint a felügyelők utasítására végül a többi fogvatartott erővel tuskolta be a járműbe, és **a fémpadlón fekve, félmeztelenül szállították, az érkezést követően pedig levonszolták a buszról**, és láttelepet vettek fel a sérüléseiről. A közlemény szerint az elítélt panasza alapján a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának helyettese vizsgálatot folytatott, de nem állapította meg a rabbal szemben tanúsított embertelen, megalázó bánásmódot.

Az ombudsman azonban úgy véli, hogy a panaszos nem az előállítását akarta meghiúsítani, hanem csak azt, hogy biztonsági öv nélküli járműben szállítsák. Hozzáfüzték: az semmiképpen sem fogadható el, hogy a felügyelők "testi kényszer" alkalmazására szólítsanak fel fogvatartottakat.

(2010. 10. 20. HVG, és ugyanerről olvashattunk ezen a napon az Indexen, a Népszabadságban, az Origon, ill. 2010. 10. 21-én a Magyar Hírlapban is.)

A Lehet Más a Politika tiltakozását fejezte ki, mivel a párt képviselői, illetve több kormánypárti és kormányzati politikus szerint is ma másodszer tagadták meg jogszerűtlenül országgyűlési képviselőknek, hogy meglátogassák az előzetes letartóztatásban lévő Geréb Ágnes.

A képviselőnők pénteken és ma is a fogvatartás körülményeiről kívántak tájékozódni, miután tudomásukra jutott, hogy a doktornőt nem engedik ki a törvény által kötelezően biztosítandó napi levegőzésre, valamint könyvtárba sem. Csütörtök reggel kérése ellenére nem kapott gyógyszert, pedig olyan súlyos migrénrohama volt a tárgyalása előtt, hogy többször hányt, és alig volt képes a tárgyaláson beszélni. A doktornő lábán levő sebet hámsérülésként vették láttelepre, tehát vitatták, hogy nyílt seb lenne, pedig az orvosnőt rendszeresen látogató képviselőnő, Ertsey Katalin a saját szemével látta, hogy az nem piros, lehorzsolts bőrfelület volt, hanem világosrózsaszín, nyílt seb.

A két képviselőnő az október 18-i interpellációjában már szóvá tette azt a megalázó, Geréb Ágnes emberi méltóságában és jogaiban sértő bánásmódot, amiben a Nagy Ignác utcai intézetben része van.

(2010. 10. 25. HVG, és olvashatunk róla 2010. 10. 25-én az Origon és 10. 26-án az Indexen is)

Elfogadtam a kártérítés összegét, mert be akartam fejezni a tíz éves huzavonát, pedig az eredeti állapotot nem lehet helyreállítani, és az egészségemet nem tudják visszaadni. Most miért nem hagynak békén, hogy végre rendbe tehessem az életemet?" – hívta fel a Roma Sajtópözpontot (RSK) H. Rita.

A Fővárosi Ítéltábla márciusban megváltoztatva az első fokú döntést, és jogerősen közel 20 millió forintra megfizetésére kötelezte az államot, mert az asszonyt ártatlanul ült börtönben, ahol a lelki megpróbáltatásokon túl **maradandó egészségkárosodást szenvedett**. A bíró indoklása szerint a letartóztatásakor 27 éves nő komoly stressz-helyzetnek volt kitéve hosszú éveken keresztül, mert azzal a tudattal kellett élnie, hogy akár életfogytig tartó szabadságvesztést is kaphat. Emellett túlságosan hosszú ideig tartott az előzetes letartóztatása, és az életminősége a szabadulása után is sokat romlott. Amikor Ritát letartóztatták, teljesen kivizsgálták, és akkor még egészséges volt.

Azonban hatályon kívül helyeztetné a határozatot a Belügyminisztérium elődje, az Igazságügy és Rendészeti Minisztérium (IRM), mivel ők csak 9 millió forintot tartanak jogosnak a megítélt 20 millióval szemben. Indokuk szerint a jogerős ítélettel "sérül a jogszabályok és a bírói ítélkezési gyakorlat kiszámíthatóságának és előreláthatóságának alkotmányos követelménye". Emellett megkérdőjelezi azt is, hogy a roma asszony egészségi állapota romlott a fogva tartás ideje alatt, vagy azt, hogy káros lett volna az egészségére, hogy úgy tudta: akár élete végéig börtönben marad.

H. Rita ellen 2000-ben indított a rendőrség eljárást kábítószerrel való visszaélés büntette miatt. **A nő három évig ült előzetesben, majd még három évig húzódott a büntetőpere**, amely alatt lakhelyelhagyási tilalommal is sújtották, **míg végül** 2006 májusában a Fővárosi Bíróság **kimondta az ártatlanságát**. Az asszony kártérítési kérelmet nyújtott be az állam ellen, de az elsőfokú ítéletre három évet kellett várnia. A bírónő majd fél tucatszor napolta el a tárgyalást, volt, amikor két tárgyalási nap közt egy év is eltelt.

Az alperesként az államot képviselő IRM már akkor sem ismerte el, hogy a nő egészségkárosodást és keresetkiesést szenvedett el a börtönévek miatt. Viszont az RSK birtokában lévő iratok azt bizonyítják, hogy **az elmúlt egy évtized alatt H. Rita meddővé vált, kiestek a fogai, romlott a hallása, depressziós lett, és amikor meghalt az édesapja és a testvére, a temetésére bilincsben és pórázon vezették elő "jutalomból"**, és a saját rabkeresetéből. Az asszony elmondta, raboskodása és kihallgatásai alatt **sokszor alázták azzal, hogy olyan "cigány kurvának" nevezték, aki a "börtönben fog megrohadni"**. Az elsőfokú ítéletet meghozó bírónő mindebből csak a fogromlást vette figyelembe a kártérítés megállapításakor, így a nő által kért 25 millió forinttal szemben csak 7,8 millió forintot ítélt meg. Ezt az összeget emelte a Fővárosi Ítéltábla másodfokon közel 20 millióra, amit most a minisztérium a felére akar csökkenteni a felülvizsgálati kérelmével.

(2010. 10. 25. Hírtart, és az esetről olvashatunk ezen a napon az Indexen is.)¹

A következő esetben a fogvatartotti státusz miatt a családtagot éri jelentős hátrány, mely egészségi állapotára is veszélyt jelent:

A tizenhét éves Sarolta vágyai nem különböznek más tizenévesekétől: elvégezni az iskolát, szórakozni, boldogan élni a szerelmével... Míg azonban kortársai nagy részének mindez természetes, addig a törekeny lánynak emberpróbáló akadályokon kell átvergődnie. Tizenhárom éve gyötri ugyanis egy autoimmun betegség, amely a veséit is tönkretette. Másfél éve mindkét veséjét kivették, ma rendszeres dialízisre szorul, és veseátültetésre vár. Vőlegénye, a huszonöt éves Péter szívesen lenne donor, már januárban felajánlotta egyik veséjét. Le is zajlottak a szükséges vizsgálatok, sőt már a műtét napját is kitzúzték, amikor április elsején a rendőrség kopogtatott a fiúért: Péter ugyanis februárban gyilkossági ügybe keveredett.

¹ Ehhez kapcsolódó filmet lásd.: http://film.indavideo.hu/video/f_bortonevek

Sarolta vőlegénye most előzetesben várja a bírósági eljárást, a műtétet elhalasztották: **a jogszabályok szerint ugyanis fogva tartott személy csak egyenes ági rokonának lehet a donora.** Ám Péter nem mondott le arról, hogy megmentse menyasszonya életét: „Felelni fogok azért, amit tettem, a szerelmem viszont semmiről sem tehet” – tolmácsolja szavait ügyvédje, dr. Fridman Róbert, aki a letartóztatás óta beadványokkal bombázza a hatóságokat annak érdekében, hogy egyéni méltányosság útján mégis létrejöhessen az életmentő beavatkozás. „Először az Egészségügyi Minisztériumhoz fordultam, ők azonban az illetékesség okán továbbították a kérelmet az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumhoz” – meséli az ügyvéd. Megkeresésünkre a minisztérium sajtóosztálya ugyanezt a választ adta, csakúgy, mint a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Sajtóirodájának osztályvezetője, Szalai Tímea: a BVOP-hez érkező kérelmet az „ügygazda” Pest Megyei Főügyészséghez továbbították, tekintettel arra, hogy Péter ügye nyomozati szakban van. A Pest Megyei Főügyészség viszont álláspontjának kifejtése után a Legfőbb Ügyészséghez küldte tovább az ügyet. A döntési folyamat itt még nem zárult le, a hivatalos álláspontot viszont csak ekkor közlik majd. „A jogszabály egyébként alapvetően hasznos, hiszen a kiszolgáltatott helyzetben levő fogvatartottak érdekeit védi, de ez egy speciális helyzet – fejtegeti dr. Fridman Róbert. – Épp ezért megkerestem a pár lakóhelyének, Ceglédnek az országgyűlési képviselőjét is. Javasoltam, hogy kezdeményezze a jogszabály módosítását: arra a fogvatartottra, aki már a bűncselekmény elkövetése előtt felajánlotta a szervét, ne vonatkozzon a korlátozás. Egyelőre azonban nem kaptam érdemi választ.” A fiatalok házasságkötése sem jelentene előrelépést, Péter ugyanis a törvény szerint ekkor sem válna Sarolta vérrokonává.

(2010. 06. 07. Hírtart)

2. Fizikai erőszak az intézetekben

2.1. A büntetés-végrehajtás személyzete által elkövetett erőszak

A 2006 őszén lezajlott tüntetések és az azok kapcsán megvalósított intézkedések ebben a félévben is a figyelem középpontjában álltak, a témáról, és, hogy mi zajlott abban az időszakban a fővárosban, több cikket is olvashattunk.

Megkínózták és brutálisan bántalmazták a 2006. szeptember 18-án és az utána következő napokban előállított embereket a fővárosi Nagy Ignác utcai börtönben – állítja a Hír televízió Célpont című műsorának adott megdöbbenő interjújában egy azóta már leszerelt börtönőr. A történekről készült belső felvételeket azóta letörölték, az embertelenségekben részt vevő büntetés-végrehajtási dolgozókat pedig díszvacsorán látták vendégül a parancsnokaik.

Ütötték, verték a 2006. őszi tüntetések közben válogatás nélkül összefogdosott embereket a börtönőrök. Ezt állítja az egyik fővárosi büntetés-végrehajtási intézet volt dolgozója a Célpontnak adott interjúban. A férfi szerint a tévéostrom után már készültek a tömeges előállításokra, reggel 7-től hajnali 3 óráig minden fegyőrt berendeltek, akik az udvaron fogadták a rendőrök által már bántalmazott embereket. Megdöbbenő vallomásaiban a volt börtönőr részletesen elmondja azt is, hogyan kínozták az egymáshoz bilincselt foglyokat.

Ha megmozdult, húzta a kezét, odavágtunk nekik. Ha lejjebb akarta engedni a térdét vagy a hátsó részét, hogy kicsit pihentesse magát, akkor oda kellett rúgni. Nagyon sok ember összepisilte magát, voltak idősebbek, fiatalabbak, fiatal lányok, idősebb nők – jelentette ki a volt börtönőr. **Az udvaron térdepeltetett embereket a befogadóhelyiségekben újra és újra megverték, aki pedig szót emelt a bántalmazások ellen, meztelenre vetköztetve meg is alázták.** A Célpont riporterének a börtönőr elmondta azt is, hogy **feletteseik mindentről tudtak**, az események után pedig egy kisebb ünnepséget is rendeztek a dolgozóknak. Akik részt vettek ezekben az eseményekben, illetve akik nappal szolgálatban voltak, azokat megvendégelték Pilisszentkereszten, egy bv-rehabilitációs központban. Díszvacsorát kaptak az emberek, és mindenkinek megköszönte az országos parancsnok és az országos parancsnokhelyettes az ellátott szolgálatot. És ez kemény túlorapénzekkel volt megfizetve – mondta a műsornak a leszerelt börtönőr. A Célpontból kiderül, hogy a börtönök belső biztonsági kamerái hiába rögzítették az udvaron és a folyosókon történeteket. Mire ugyanis a börtönőrök elleni feljelentések eljutottak a katonai ügyészségre, letelt a 72 órás határidő, ameddig a törvény szerint tárolni kell a felvételeket. Így akkorra azokat már örökre törölték.

(2010. 09. 24. Magyar Nemzet)

Nem marad el a számonkérés, és aki törvénytelenéget követett el a büntetés-végrehajtásban, az nem dolgozhat tovább az állományban – nyilatkozta Pintér Sándor belügyminiszter.

A miniszter nyilatkozata azért is különösen aktuális, mert a Hír TV Célpont című pénteki műsorában egy volt börtönőr megerősítette azokat az – áldozatoktól már korábban is hallott – állításokat, hogy 2006 őszén **brutálisan verték, kínozták és megalázták a fogvatartottakat** a Nagy Ignác utcai börtönben. Ráadásul a vallomásból az is kiderült, hogy a verésekre nemcsak engedélyt adtak a parancsnokok, hanem olykor végig is nézték azokat. „Az égvilágon mindenki tudta, mi megy ott, mert látták a saját szemükkel” – fogalmazott az egykori bv-s.

Úgy vélte, ha újraindulnak a vizsgálatok, akkor „nagyon sok ember megüti a bokáját [...], „magas rangú tisztek is buknak”. Név szerint is megemlítette Boglyasovszky Csabát, a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet parancsnokát, aki ennek ellenére három hete, a parlamenti albizottság előtt még azt állította: csak később értesült az intézetben történt jogsértésekről.

(2010. 09. 27. Magyar Nemzet)

És a CPT jelentés eredménye - egy másik ügy kapcsán:

A miskolci büntetés-végrehajtási intézetben a küldöttség számos hihető, orvosi bizonyítékokkal alátámasztott beszámolót kapott a fogvatartottaknak a személyi állomány általi fizikai bántalmazásáról. A beszámoló szerinti bántalmazás főképpen ütlegelésre és rúgásokra vonatkozott, amelyeket az elmondások szerint nem csak a börtönhelyiségekben, hanem a szomszédos bírósági épületben is alkalmaztak" - áll a CPT-dokumentumban.

A bizottsági jelentéstevők szerint a magyar hatóságoknak "erős hangú üzenetben" kell felhívniuk a figyelmet a helytelen bánásmód minden fajtájának - akár a fizikai bántalmazásnak, akár a verbális sértéseknek - az elfogadhatatlanságára. A bizottsághoz ugyanis eljutottak panaszok ilyen esetekről, egyebek közt "rasszista

természetű, sértő szóhasználatról". Külön felhívták a figyelmet arra, hogy az elfogás után már megfékezett személyt nem szabad tovább ütni, a fogva tartottak szállításakor pedig ügyelni kell az alkalmazott kényszerítő eszközök arányos voltára.

(2010. 06. 08. Hírtart)

2.2. Fogvatartottak egymás között

A fogvatartottak közötti viszonyokról a félév során alig olvashattunk. Feltételezhetően azért, mivel nem történt olyan jelentősebb esemény az intézetekben, vagy legalábbis az nem jutott a média tudomására, mely a témához kapcsolódott volna. A fogvatartottak közötti konfliktusokról, erőszakról mindössze egy cikkben esett szó:

A hvg.hu megkeresésére a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága azt közölte: ilyen típusú statisztika Magyarországon nincs, de adataik szerint 2009-ben országosan 35 esetben tettek feljelentést a büntetés-végrehajtási intézetek szemérem elleni erőszak bűncselekmény gyanújával, s idén augusztus 30-ig 27 eljárás indult. A személyi állomány érintettsége nem merült fel egyik esetben sem. Azt is tudatták: a tudomásukra jutott, feltárt eseteket minden esetben fegyelmi, illetve – ha a körülmények és a tények indokolják – büntetőeljárások követik.

A lapunkhoz eljuttatott válaszban a probléma hátterére utalva az szerepel: "a több ember együttes elhelyezését biztosító intézetekhez, intézményekhez hasonlóan a büntetés-végrehajtási intézetekben is előfordulhatnak atrocitások. A különböző kulturális hagyományokkal, társadalmi-szociográfiai jellemzőkkel rendelkező fogvatartottak között nagyobb valószínűséggel fordul elő konfliktusok kialakulása. A szabadságvesztés büntetést töltő elítéltek jelentős része az erőszakos megoldásokat, vagy az azzal való fenyegetést tekinti jellemző eszközként egy esetleges konfliktus, vagy érdekellentét rendezésére". A fogvatartottakkal nevelő, pszichológus és lelkész is foglalkozik, illetve a bűncselekmények megelőzésének további eszköze, hogy olyan zárkaközösségeket alakítsanak ki, ahol a lehetséges elkövetőket és sértetteket előre felméri, és ennek megfelelő differenciált elhelyezést alkalmaznak.

(2010. 08. 31. HVG)

3. Szabadulás után

Csakúgy, mint a korábbi vizsgált időszakokban, most sem volt jellemző, hogy a szabadulás utáni életet, a volt fogvatartottak beilleszkedését, az azzal járó nehézségeket ismertette volna meg a sajtó velünk. Mindössze egy cikket találtunk a témában, mely a következőkről számol be:

Egy hely, ahol a büntetésük alatt megtért rabokat előítéletek nélkül fogadják, és segítik első lépéseiket a szabad világban. Középkorú vagy annál idősebb férfiak esetében, erkölcsi bizonyítvány nélkül a lehetőségek meglehetősen korlátozottak: többen már azt sikerként könyvelhetik el, ha takarítóként sikerül elhelyezkedniük. A lakók egy részének évek óta nem sikerült újrakezdenie az életét, van, aki már kilenc éve itt él, és már nem is tervezi, hogy egyszer önálló albérletet tart fenn.

Pomozi István hitoktató tizenkét éve kapcsolódott be a Kozma utcai börtönben folyó missziós tevékenységbe, és 1998 óta feleségével csaknem minden kedden és szombaton ott vannak a börtönben. A fogvatartottak között minden alkalom újabb kihívás.

Pomozi István egyike azoknak, akik a börtönben vallásos életet élő rabok közül a leginkább rászorulóknak felajánlja, szükség esetén beköltözhetnek az **Új élet házába**. A szállásért és a rezsziért nem kell fizetni, mi több, az első hónapokra költőpénzt és bérletet is kapnak. „Nem kezdhetik úgy az új életet, hogy állás után járva potyáznak a buszon.” Az első hónap próbaidő, az új lakó nem kap kulcsot, amíg be nem bizonyosodik, hogy be tudja tartani a házirend elvárásait. Néha előfordul, hogy a hitoktatók melléfognak...

(2010. 07. 02. Népszabadság)

4. A börtönökről általában

A félév folyamán a híradásokból az **önfenntartó börtön** fogalmát is megismerhettük:

Hozzátette: a fentiek mellett önfenntartó börtönök létrehozására is szükség van, mert jelenleg egy fogvatartott "aránytalanul sok" pénzbe, havonta 240-250 ezer forintjába kerül az államnak. Szegedi Csanád szerint aki ezen börtönök falai között nem teremti elő az ellátásához szükséges összeget, azt "puritánabb körülmények" közé helyezik.

(2010. 09. 01. HVG, és a témáról aznap az Indexen is olvashattunk.)

Az önfenntartó börtön gazdaságilag természetesen lehetetlen. Az önfenntartó munkahely sem egyszerű probléma, de sokkal inkább megoldható, hiszen az önfenntartó börtön költségei tartalmazzák a munkahely összes költségét PLUSZ az őrzés és fegyelmezés költségét, ami az előzőt lényegesen meghaladja.

Vona Gábor biztos benne, hogy önfenntartó börtönökre gondolhatott Szegedi Márton, a Jobbik miskolci polgármesterjelöltje, mikor azt mondta, hogy a Jobbik táborokba záratná a többszörösen visszaeső, cigány származású bűnözőket.

Vona Gábor, a párt elnöke az MTV reggeli műsorában azt mondta, hogy ez a Jobbik programja, a bűnözőket ne az adófizetők pénzéből tartásuk el.

(2010. 08. 26. Hírstart)

5. „Cigánybűnözés”

A Jobbik felszólalásai és javaslatai kapcsán – melyek alkotmányos alapjogokat sértenek - ismét sokszor találkozhattunk a „cigánybűnözés” fogalmával is.

Szegedi Márton egyébként a napokban jelentette ki, hogy **táborokba záratná és kitelepítené Miskolcra a többszörösen visszaeső cigány származású bűnözőket és esetleg állampolgárságukat is megvonná.**

Az állampolgárság megvonása kapcsán Vona Gábor a csütörtökön reggeli műsorban azt mondta, hogy azt ő sem tartja kivitelezhetőnek. Szerinte azonban a "cigánybűnözés" kérdéséről beszélni kell, meg kell vizsgálni a helyzetet.

(2010. 08. 26. Hírtart)

A brüsszeli politikus szerint a telepekre egyrészt a "helyi lakosságot terrorizáló", illegális telek- és lakásfoglaló cigány családok kerülhetnek a Miskolc melletti Lyukóvölgyből, amihez a rendőrségnek elég lenne egy jegyzőkönyvet kiállítania a garázdálkodó személyekről. Szegedi Csanád elmondása alapján szintén a Jobbik által kezdeményezett telepre kerülnének a miskolci Avasi-lakótelepről azon "cigány emberek, akik a saját családjukat és a környezetükből 20-30 embert beköltöztettek másfél-, kétszobás lakásokba és az egész környéket rettegésben tartják". A képviselő szerint az önkormányzat ebben az esetben **kényszerkilakoltatással kezdeményezné a "telepre szállítást"**.

A Jobbik elképzelései szerint a romáknak szánt telepekről való visszatérésről egy önkormányzat által létrehozott testület dönthetne, amennyiben az ott élők rendszeresen iskoláztatják gyermekeiket, illetve közmunkában vesznek részt. Az EP-képviselő megjegyezte továbbá, hogy a Jobbik "egyelőre országosan nem tudja megvalósítani a csendőrséget, de ahol lehetősége lesz, önkormányzati szinten városi, települési csendőrséget hoz létre azért, hogy (...) Észak-Kelet Magyarországon visszaszoríthatóvá váljon a cigánybűnözés".

(2010. 09. 01. HVG, és ugyanerről aznap az Indexen is olvashattunk.)

Volner János, a mai budapesti sajtótájékoztatóján elmondta, hogy a Jobbik az őszinte közbeszéd megteremtésének érdekében hozta létre a törvénymódosítási javaslatot. A képviselő kifejtette: elindult egy olyan folyamat az Országgyűlésben, amely a szólás és a véleménynyilvánítás szabadságát folyamatosan korlátozni próbálja, a politikai erőviszonyoktól függően. Ezért ők azt szeretnék, hogy ugyanolyan őszinte közbeszéd tárgyává váljon a cigánybűnözés, mint ahogy Franciaországban vagy Olaszországban zajlik.

Volner elmondta, hogy az számít köztudomású ténynek, amit a bíróság bizonyítás nélkül elismer és elfogad. Az pedig köztudomású – a Nézőpont Intézet egyik felmérése alapján a magyar lakosság 89 százaléka szerint létező probléma – hogy a cigánybűnözés jelen van a magyar társadalomban. Pontosan azért kívánják megváltoztatni a jogot, hogy a jövőben már mindez köztudomású ténynek számítson, mivel jelenleg ilyen kitétel még nem szerepel a magyar jogi rendszerben.

(2010. 09. 15. Hírtart)

Börtönnel büntetné a Jobbik, ha valaki nem fogadja el a cigánybűnözés létezését - írta szerdai számában a Népszabadság.

A lap felhívta a figyelmet arra, hogy a normaszöveg tervezetében a cigánybűnözésről nem esik szó, de az előterjesztés indokolásának első mondatából kiderül, hogy miről van szó. A "közbeszéd évtizedek óta akadályozza a társadalmat feszítő problémák megoldását, a közösség előtt jól ismert, de állami szinten el nem ismert bűnözési formák - így pl. a cigánybűnözés - feltárását, okainak kutatását" - véli a három jobbikos képviselő. Szerintük "egy szűk, de annál erőszakosabb" kisebbség kényszeríti "valóságtól elrugaszkodott álláspontját" a "csendes többségre" - a többséghez tartozók "jobb tudomása, személyes tapasztalatai ellenére". Mindezt a "tolerancia jegyében" teszik, a hivatalos szervek pedig "rosszul értelmezett megfelelési kényszerből" segédkezet nyújtanak ehhez - idézte a lap az előterjesztést.

(2010. 09. 15. Hírtart)

Két jobbikos politikus ellen tett feljelentést egy ügyvéd közösség elleni izgatás büntette miatt, mert a roma származású bűnözők táborokba zárása mellett érveltek.

Szegedi Márton polgármesterjelölt augusztus végén egy miskolci kampányrendezvényen állt elő sokakat felháborító ötletével, mely szerint kitiltaná a cigánybűnözőket a város területéről, és 21. századi nyugat-európai mintára táborokba zárná őket, továbbá javasolná akár állampolgárságuk megvonását is. Szegedi Csanád, a párt EP-képviselője ezen később egy sajtótájékoztatón annyit finomított, hogy "közrendvédelmi telepekre" zárná a "közrendet veszélyeztető" egyéneket, visszatérésükről pedig egy önkormányzat által létrehozott testület döntene annak fényében, részt vesznek-e közmunkákban, és járattják-e iskolába gyerekeiket.

A "cigánybűnözők" táborokba zárásának ötletét a kormánypárt és az ellenzék is hatalmas felháborodással fogadta: a Fidesz parlamenti frakciója felszólította a radikálisokat, hogy "hajmeresztő" ötletük kidolgozása előtt tanulmányozzák az alkotmányt, valamint hangsúlyozták, hogy nem gettókra, hanem szigorú törvényekre és erős rendőrségre van szükség. Az MSZP szerint a "rémületes" elképzeléssel a koncentrációs táborok réme tért vissza - bár a szocialisták elsősorban a Fidesz "cinkos hallgatásának" kritizálását vélték a legfontosabb problémának.

(2010. 09. 22. Hírtart)

A Jobbik cigányellenessége nem új keletű. Szeptember közepén három jobbikos képviselői indítványában a „cigánybűnözés” tagadóinak bebörtönzését javasolta.

A választási kampány finisében pedig hirdetést fogalmaztak meg, amelyben a „cigánybűnözés” elleni harcra hívták fel a választók figyelmét, amivel a közvélemény és a média érdeklődésének középpontjába kerültek. Különösen, mert a Magyar Rádió és a Magyar Televízió megtagadta a hirdetés sugárzását. A Jobbik az Országos Választási Bizottsághoz fordult, ahol a pártnak adtak igazat. Az MR és az MTV felülvizsgálatot kért a Legfelsőbb Bíróságtól. A testület a véleménynyilvánítás szabadságára mint alkotmányos alapjogra hivatkozva jóváhagyta a hirdetést azzal az indoklással, hogy nem „valósít meg” olyat, amit a törvény szerint büntetni kellene. Ezt követően a következő néhány napon át nyakra-főre hallottuk a Jobbik üzenetét.

(2010. 10.14. Népszabadság)

6. Fogvatartottak/szabadultak és a média

Az előző összefoglalónkban ismertettük a TV2 Hal a tortán „sittes hete”² kapcsán megjelent cikkeket, a felháborodott nézői reakciókat és az ORTT véleményét is a műorról. A félév során a téma és a korábbi ügy egy másik tévéműsor, a TV2 Megasztár műsora miatt ismét előkerült.

Egyelőre nem reagál az ORTT arra, hogy a TV2 Megasztár című műsorában egy börtönviselt nő is indulhat a zenés tehetségkutatón. A csatorna nem először szerepeltetne főműsoridőben olyan személyt, akit korábban letöltendő szabadságvesztésre ítélték. A TV2 korábban is sugárzott már börtönviselt szereplőket felvonultató műsort. Ilyen volt tavaly ősszel a Hal a tortán tematikus hete, amelyben Tasnádi Péter, Stadler József, Zalatnay Sarolta, Nagy Éva és Pápai Joci vendégváró kalandjait tekinthették meg a nézők. Bejelentések hatására az Országos Rádió és Televízió Testület kivizsgálta az adásokat, illetve azok előzeteseit, és mint az a honlapjukon olvasható határozatukból kiderül, elmarasztalták a csatornát működtető MTM-SBS Televízió Zrt.-t **"Kifogásolható, hogy a korábban vagy jelenleg is büntetőjogi eljárás alatt álló személyeket sztárként szerepeltették" - szerepel a döntés indoklásában**, amelynek értelmében csaknem 29 millió forintos bírságot szabtak ki a műsorszolgáltatóra. Kósa Éva pszichológus, egyetemi tanár szakértői véleménye szerint "a volt elítéltek döntő többsége nem ilyen körülmények között él, és esélyük sincs arra, hogy a figyelem középpontjába kerüljenek. A TV2 álhumanizmussal népszerűsített bűnelkövetőket, akik most abból csinálnak üzletet, hogy börtönben ültek". Aggályos elemként értékelte, hogy Tasnádi neve mellett minden adás elején inzerként a következő bűnlajstrom volt olvasható: "hét év, zsarolás, önbírászkodás, súlyos testi sértés." Kósa Éva akkori szakvéleménye szerint problémás lehet a kiskorú nézők szempontjából, ha a bűnelkövetést kizárólag a sikerességgel és gazdagsággal összekapcsolva jeleníti meg a műsorkészítő, hiszen nem hangsúlyozzák, hogy ezek a cselekedetek veszélyesek a társadalomra, sokkal inkább egy "könnyebb útként" jelentek meg: "kifizetődő módja annak, hogy celebek legyünk"...

ORTT: nem szoktunk előre véleményezni
Mivel az előző határozat értelmében megeshet, hogy a jelenleg börtönbüntetését töltő asszony szerepeltetése is aggályokat vetne fel, kérdéseinkkel megkerestük az Országos Rádió és Televízió Testület sajtóosztályát. Ott azonban azt a választ kaptuk: az ORTT a már adásba került műsorokban tapasztalt törvénysértések esetében jár el.

(2010. 07. 27. Hírtart)

² A megfogalmazás a Magyar Nemzet 2009. 10. 14-ei számában olvasható.